

Iniúchtaí eolaíochta na bunscoile

<https://rsc.li/3ClifRZ>

Buamaí folctha

Buamaí folctha

Déanfaimid an méid seo a leanas:

Iniúchadh ar an eolaíocht a bhaineann le buamaí folctha.

Cuspóirí foghlama

Tuiscint

- Táim in ann cur síos a dhéanamh ar an gcaoi a dtáirgeann ábhair áirithe ábhair nua nuair a mheasctar le chéile iad.
- Tá a fhios agam go mbíonn imoibriú ceimiceach do-aisiompaithe i gceist.

Scileanna taighde

- Táim in ann tomhais agus breathnuithe a dhéanamh go cúramach.
- Táim in ann sonraí agus torthaí a thaifeadadh.
- Táim in ann tuartha a dhéanamh.

Foclóir áisiúil

- **Athrú in-aisiompaithe:** athrú nuair nach gcruthaítear aon ábhar nua agus inar féidir an bunábhar a fháil ar ais. Mar shampla: leá, galú, reo, tuaslagadh agus meascadh.
- **Athrú do-aisiompaithe:** athrú nó imoibriú ceimiceach nuair a chruthaítear ábhar nua.

Foclóir áisiúil

- **Gás:** 'staid ábhair' ina mbíonn an-fhuinneamh ag cáithníní agus spásanna móra eatarthu. Glacfaidh gás cruth pé gabhdán ina bhfuil sé agus sreabhfaidh sé.

- **Dé-ocsaíd charbóin:** cineál ábhair a bhíonn ina gás go hiondúil.

Foclóir áisiúil

- **Athróg:** rud éigin a mbreathnaítear air nó a thomhaistear agus a d'fhéadfadh athrú i rith turgnamh eolaíochta, m.sh. teocht, méid substainte.
- **Aigéid agus alcailí:** ceimiceáin ag a bhfuil airíonna sonracha; is féidir glacadh leo mar 'mhalairtí ceimiceacha' agus imoibríonn siad lena chéile chun substaintí nua a chruthú.

Modh

Ag obair i mbeirteanna:

1. Meascaigí an dá sholad le chéile i ngabhdán. Céard a thugann sibh faoi deara?
2. Ansin cuirigí uisce leis an meascán, braon ar bhraon. Taifeadaigí cé mhéad braonacha uisce is féidir a chur leis go dtí nach dtarlaíonn aon rud eile.
3. Scríobhaigí/déanaigí cur síos ar bhur mbreathnuithe i dtábla.

Iniúchadh breise ar an imoibriú

- Déanfaidh sibh iniúchadh ar na cúinsí a théann i bhfeidhm ar an imoibriú.
 - Caithfidh sibh cinneadh a dhéanamh, mar ghrúpa, céard a athróidh sibh agus céard a fhágfaidh sibh mar an gcéanna.
1. Scríobhaigí an plean agus seiceálaigí gur aontaigh gach duine ar an méid a thomhaisfear.
 2. Bailígí an trealamh agus tugaigí faoin iniúchadh.
 3. Taifeadaigí bhur dtomhais.

Céard a d'fhoghlaim sibh?

- Céard a tharla nuair a cuireadh uisce leis an meascán tirim d'aigéad agus alcaile?
- Céard a chuaigh i bhfeidhm ar an ráta ag ar tharla sé sin?
- An féidir na bunsubstaintí a fháil ar ais?
- Cá ndeachaigh siad?

Ceisteanna leantacha

- Cén chaoi a bhféadfaí ‘buama folctha’ a dhéanamh leis na substaintí sin?
- Céard eile a d’fhéadfaí a dhéanamh chun go mbeadh cuma níos fearr ar an mbuama folctha nó boladh níos deise uaidh?

Meastóireacht

Céard a cheapann sibh faoinár **gcuaspóirí foghlama** inniu?

- Táim in ann cur síos a dhéanamh ar an gcaoi a dtáirgeann ábhair áirithe ábhair nua nuair a mheasctar le chéile iad.
- Tá a fhios agam go mbíonn imoibriú ceimiceach do-aisiompaithe i gceist.
- Táim in ann tomhais agus breathnuithe a dhéanamh go cúramach.
- Táim in ann sonraí agus torthaí a thaifeadadh.
- Táim in ann tuartha a dhéanamh.

Má tá sibh muiníneach faoin méid sin, sínigí cúig mhéar in airde, nó sínigí méar amháin más fearr libh an ceacht a phlé arís.

Buíochas

Sleamhnán 2: íomhá © New Africa/Shutterstock

Sleamhnán 4: íomhá 1 © EKramerl/Shutterstock; foinse íomhá 2: pixabay.com (ní theastaíonn admháil)

Sleamhnán 5: foinse na híomhá: pixabay.com (ní theastaíonn admháil)

Sleamhnán 6: íomhá 1 © N. Rotteveel/Shutterstock; íomhá 2 © Sulit.photos/Shutterstock

Sleamhnán 10: íomhá © New Africa/Shutterstock

Sleamhnán 11: íomhá © Prostock-studiol/Shutterstock